

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Första kammaren.

Nr 16.

Tisdagen den 19 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 62, angående bidrag till uppförande av brandtorn m. m.; och
nr 63, angående anslag till skifferoljeverk.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att andra särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts nu avlämnade propositioner nr 62, angående bidrag till uppförande av brandtorn m. m., och nr 63, angående anslag till skifferoljeverk, ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att förena sig med första kammaren i detta beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Justerades protokollen för den 12, 13 och 16 innevarande månad.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med åberopande av bifogade läkarintyg får jag härmed vördsammast an hålla om ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare.

Östersund den 18 november 1940.

A. O. Frändén.

Härmed intyggas, att riksdagsman *A. O. Frändén* på grund av sjukdom är absolut förhindrad att tills vidare deltaga i riksdagsarbetet.

Östersund den 18 november 1940.

I. Lundholm,

med. dr, lasarettsläkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra särskilda utskottets utlåtanden nr 49—52 och tredje särskilda utskottets utlåtande nr 18.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 62 och 63 blevo desamma på begäran bordlagda.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 4.05 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 20 november.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Ang. publicering av vissa redogörelser för vidtagna statsåtgärder.

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Herlitz* till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet framställt följande fråga: »Varför hava de redogörelser beträffande bland annat under rådande krisläge vidtagna statsåtgärder på folkhushållningens område, som rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap den 17 november 1939 fick i uppdrag att halvårsvis offentliggöra, ännu icke börjat publiceras?»

Herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet **Eriksson**, som enligt å föredragningslistan gjord anteckning komme att vid detta sammanträde besvara herr *Herlitz* berörda fråga, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Herr *Herlitz* har frågat mig, varför de redogörelser beträffande bland annat de under rådande krisläge vidtagna statsåtgärderna på folkhushållningens område, som rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap den 17 november 1939 fick i uppdrag att halvårsvis offentliggöra, ännu icke börjat publiceras.

Med anledning härav får jag erinra om att vid den tid, då nyssnämnda uppdrag meddelades, det ännu var ovisst efter vilka linjer statens informationsstyrelses verksamhet skulle komma att läggas. Denna verksamhet omfattar nu bland annat utgivande av tidskriften »Från departement och nämnder», och publikationsverksamheten har successivt vunnit ökad fasthet. I denna periodiska tidskrift lämnas såväl fortlöpande uppgifter om vidtagna åtgärder på folkhushållningens och andra av krisen berörda områden som översikter över krismyndigheternas arbetsuppgifter och handlingsprogram i stort sett. På grund härav synes det kunna förefinnas risk för att de av herr *Herlitz* avsedda redogörelserna skulle komma att i väsentlig mån innehålla en upprepning av vad som redan meddelats i nämnda tidskrift. Jag har därför ansett, att det borde ånyo övervägas, om man bör ådraga statsverket kostnaderna för tryckning av ifrågavarande redogörelser, eller om sammanfattningar rörande krisåtgärderna böra bevaras och göras tillgängliga i annan ordning. Jag är icke beredd att nu angiva en slutlig ståndpunkt till detta spörsmål.

Herr **Herlitz**: Herr talman! Jag har tillåtit mig att framställa denna fråga därför att ämnet synes mig vara av något större vikt än det kanske vid ett första påseende kan tyckas. Här gäller det att hålla allmänheten underrättad om beskaffenheten av de statsåtgärder, som vidtagas under nuvarande krisförhållanden. Min utgångspunkt är att jag betraktar det som en utomordentligt viktig uppgift i det svenska samhällslivet, att medborgarna verkligen hållas underkunniga om vad som förehas av det allmänna och att de få möjlighet

Ang. publicering av vissa redogörelser för vidtagna statsåtgärder. (Forts.)
att bilda sig en uppfattning om sammanhanget däri och betydelsen därav. Under sådana tider som dessa, då statsåtgärderna få en helt annan omfattning än eljest, är det dubbelt angeläget att uppmärksamma detta spörsmål och söka få särskilda föranstaltningar för att, som jag sade, hålla allmänheten i möjligaste mån verkligen förtrogen med vad som händer och sker, så att icke statsingripandena te sig såsom ingrepp från hemlighetsfulla makter utan att vi kunna bedöma sammanhanget.

Jag tillåter mig också uttala, att jag i det hänseendet tycker mig kunna icke endast tala å den stora allmänhetens vägnar, utan även framföra ett önskemål, som kan ha sin betydelse ur riksdagens egen synpunkt. Jag be-
tvivlar inte ett ögonblick, att det finns åtskilliga ledamöter av riksdagen, som ha den allra bästa översikt över allt vad som nu sker i vår krislagstiftning. Men för egen del tvekar jag inte att bekänna, att jag saknar en sådan överblick. Jag har inte möjlighet att skapa mig en klar bild av sammanhanget i vad som händer och sker. Och med anledning av det svar, som herr statsrådet lämnade, vill jag göra gällande att de meddelanden, som man får i informationsstyrelsens publikationer, icke äro ägnade att fylla detta behov.

Det förefaller mig under sådana omständigheter angeläget att de planer, som folkhushållningsministern hade för ett år sedan, verkligen fullföljas. Jag föreställer mig till och med, att — om det icke är meningen att sådana redogörelser, som rikskommissionen blivit ålagd att utföra, skola halvårsvis publiceras, utan att de flyktiga meddelanden, som ges i informationsstyrelsens publikationer, skola anses vara tillfyllest — det arbete, som blivit anförtrott åt rikskommissionen och som den fortfarande bedriver, är tämligen meningslöst. Det arbetet skall, om det skall ha någon mening, syfta till en aktuell information. Tidpunkten är väl ännu icke inne att förbereda ett historiskt arbete, som endast för eftervärlden kan bli av någon betydelse.

Jag tillåter mig uttala den förhoppningen att herr statsrådet ville taga under förnyat och snabbt övervägande, huruvida icke både ur allmänhetens och ur riksdagens egen synpunkt det kan vara värt att verkligen fullfölja tanken att bereda oss den samlade översikt över vår politik i dessa tider, som vi verkligen så innerligen väl behöva — vi nämligen, som inte sitta i de innersta cirkelarna.

Herr statsrådet **Eriksson**: Herr talman! Den krisförvaltning, för vilken jag är ansvarig, är mycket kostsam — den måste enligt sakens egen natur alltid bli en dyrbar förvaltning. Jag anser det vara min plikt att tillvarataga alla de möjligheter till besparingar, som kunna yppa sig i fråga om dessa förvaltningskostnader.

När jag från rikskommissionen mottog manuskriptet till den redogörelse, som det här närmast gäller, någon gång i mars eller april, ansåg jag, att jag borde taga del av det innan det trycktes. Jag frågade mig, om det kunde vara försvarligt att ge ut statens pengar för att trycka denna redogörelse. Jag läste den alltså och jag kom till det resultatet, att det med hänsyn till vad som kunde sägas vid denna tidpunkt knappast kunde påstås vara av något större intresse att få den publicerad. Jag nöjde mig emellertid inte med detta utan lät också ett par ledande tjänstemän i andra departement, som beröras av krisåtgärder, läsa den. Vi kommo alla till samma resultat, nämligen att det föreföll ganska tvivelaktigt om man borde ge ut de pengar, som behövdes för tryckningen. Delvis beror naturligtvis detta på att redogörelsen omfattar saker, som ligga så nära i tiden, att man bland annat av utrikespolitiska skäl, som ju tidvis spela ganska mycket in när det gäller folkhushållningsfrågorna, icke kunde medtaga mycket annat än sådant, som redan var offentliggjort.

Ang. publicering av vissa redogörelser för vidtagna statsåtgärder. (Forts.)

I detta sammanhang vill jag verkligen ge uttryck åt en annan mening än den herr Herlitz föreföll mig ha beträffande de redogörelser, som lämnas i tidskriften »Från departement och nämnder». För egen del måste jag erkänna, att jag själv har mycket stor nytta av dessa redogörelser. Dessa lämnas av olika experter. Det blir på detta sätt icke en uniform redogörelse, vilket naturligtvis kan ha vissa olägenheter. Men det har i stället den fördelen, att vi få artiklar, som äro skrivna just av dem, som närmast sysslat med frågorna.

Om man skall taga under överbäggande hela spörsmålet om sammanfattande redogörelser, måste man också fråga sig, om man möjligen skulle kunna vinna mer genom utförligare redogörelser, som publicerades något senare. Tiden får ju visa, om man i sådant fall verkligen har större möjligheter att publicera mer än vad som kan ske omedelbart. Man kan också tänka sig, att man utarbetar utförligare redogörelser, avsedda närmast för tjänstebbruk; sådant förekommer ju på andra områden. Jag har nu givit i uppdrag åt informationsstyrelsen att taga hela denna fråga under överbäggande; det uppdraget är emellertid lämnat så nyligen, att jag ännu inte kunnat få något svar. Men det är givet, att när vi få utredningen, vi skola taga upp saken.

Till sist vill jag säga, att om det skulle visa sig, att det inom riksdagen finns en mera allmän önskan att få dessa redogörelser i den ursprungligen tänkta formen, är det alldeles självklart, att redogörelserna också komma att publiceras i denna form.

Herr Herlitz: Bara ett par ord med anledning av herr statsrådets meddelande.

Jag vill först precisera vad jag sade om informationsstyrelsens publikation därhän, att jag inte ville uttala något som helst klander emot den. Jag har tvärtom också haft mycken glädje av den, men just på grund av tidskriftskarakterskänslan och de därav betingade mera fria formerna samt de mindre anspråken på fullständighet får man ändå inte i denna publikation den översikt, som man kunde behöva.

Jag är också angelägen att betona, att jag fuller väl förstår de utrikespolitiska skäl, som kunna göra att ett och annat icke kan omtalas. Jag har icke här velat resa någon debatt om större publicitet i utrikespolitiskt ömtåliga ämnen. Redan att få en sammanställning i överskådlig form av sådant, som förut är bekant, är av stor betydelse. En sådan sammanställning ter sig kanske inte så intressant för statsrådet och departementstjänstemannen, men väl för oss som stå utanför.

Jag gläder mig emellertid över att höra, att statsrådet är intresserad av att få något gjort. Huruvida önskemålet bör tillgodoses på det sättet, att just rikskommissionens redogörelser utgivas i den form de nu ha, därom kan jag inte yttra mig, ty jag känner icke deras innehåll.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag föreställer mig att kammarens ledamöter i stort sett äro ense med Herlitz. Men det beror ju också på hurdana upplysningarna bliva. Långa torra redogörelser om ytföreteelser med rädsla för djupgående betraktelser äro i nuvarande världsterror icke mycket värda. I vissa fall kunna de visserligen vara av ytligt intresse, men många gånger komma de inte att läsas. Vad vi behöva få veta från regeringen är dess aktuella uppfattning i de världslägen, som äro för handen. En upplysningskälla föreligger jämväl i svaren på beviljade interpellationer och framställda »enkla» frågor. Att lämna sådana svar var förr i världen en helig uppgift för ett statsråd. Men på senare barbariska tider har interpellationsrätten ej undgått att nedsjunka till en nåd, om svar gives på beviljade inter-

Ang. publicering av vissa redogörelser för vidtagna statsåtgärder. (Forts.)
pellationer, i synnerhet om de röra sig om något väsentligt. Gäller det mera en bisak, är det tidsenligt lättare att kunna påräkna ett svar.

Herlitz har särskilt berört frågan om upplysningar rörande det *nuvarande krisläget*. En lika viktig fråga, som vi måste ställa i det sammanhanget, är väl också denna: hur långt tror regeringen, att Sverige med gott samvete kan gå vidare fram emot »*det befästa fattighuset*»? Regeringen framlägger den ena propositionen efter den andra med begäran om rustningsanslag såsom en självklar sak utan ingående motivering. Vi kunna ju i alla fall inte nå upp till samma terrorstyrka som de stormakter, mot vilka vi rusta; vi rusta ju för ett eventuellt krig mot Tyskland eller Sovjetryssland. Det engelska imperiet kan man inte heller vara så säker på under alla förhållanden.

Det måste väl dock finnas en gräns för möjligheterna att beskatta ett litet land. Det är bekvämt att pålägga Sverige dessa utgifter. Men en gång brister väl en rimlig förmåga.

När vi nu skola bygga nya pansarskepp, till en första början bara för hundra miljoner, bör väl landet stanna ett tag betänksamt inför frågan, vart det till sist skall bära hän med dessa oavslåtliga improduktiva utgifter och en aldrig sinande ström med nya utpressningar av det meniga folket.

Dessa nu föreslagna skepp kunna möjligen vara bra i eventuella krig med en annan småstat — exempelvis ett Finland, som vill kasta den svensktalande befolkningen ut i havet såsom turkarna gjorde med grekerna i Mindre Asien. Däremot betyda de ingenting i kamp mot en stormakt, ty på ett ögonblick störta ett par »moderna» bombflygplan ned på vartdera fartyget, och så äro de hundra miljonerna i ett nafs försvunna i sjön.

Om regeringen i stället skulle vilja vara god och ta under allvarligt övervägande, hur långt svenska folket rimligen bör pressas på beskattningssvägen, utan närmare motivering, utan uppgift om var gränsen någon gång skall dragas, *utan en finansplan* så vore svenska folket verkligen allra mest tack-samt.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **Andersson**, som enligt vad föredragningslistan utvisade komme att vid detta sammanträde besvara herr Lindhagens interpellation om en broförbindelse över Lule älv vid Bergnäset och nu yttrade: Med första kammarens tillstånd har herr Lindhagen till mig framställt frågan, huruvida det kunde förväntas att regeringen snarast möjligt ville framlägga förslag för riksdagen till en hållfast bro med gång- och cykelbanor över Luleälv vid Bergnäsets färjställe.

Ang. en broförbindelse över Lule älv vid Bergnäset.

Som svar får jag med hänvisning i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 45 till årets urtima riksdag samt mitt anförande i kammaren vid behandling av nämnda proposition meddela, att regeringen icke för närvarande planerar någon åtgärd för byggande av bro vid Bergnäsets färjställe.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag framställde häromdagen två interpellationer, en till kommunikationsministern och försvarsministern samt en till försvarsministern, rörande enviget om rätta stället för en bro över Lule älv ävensom vissa konsekvenser av sorgespelet Armasjärvi. Häri ingick också det aktuella problemet här i landet att *bygga broar i stället för färjor*, där det nödvändigtvis behövs broar, och att man borde inrikta sig därpå, i varje fall såsom ett framtidsprogram, så att man, om man inte kan göra det i dag, såsom kommunikationsministern har förklarat beträffande den bro det här är fråga om, likväl

Ang. en broförbindelse över Lule älv vid Bergnäset. (Forts.)
uttalar sig för att det är synnerligen önskvärt att även en sådan bro kommer till stånd.

I fråga om broläget över Lule älv vägde uppfattningarna ganska lika bland kammarens ledamöter beträffande vilken bro som borde tagas först, men ingen tvekan tycktes råda om att *bägge någon gång, och mycket snart, måste komma till stånd*. Jag har i mina motiveringar i interpellationerna givit skäl härför och vill därför icke upprepa desamma. Men det är ganska konstigt i alla fall — jag fick häromdagen ett urklipp ur Norrbottenskuriren, där på tätttryckta spalter utöstes ett enda skall mot min person, därför att jag i riksdagen givit riksvägen ett företräde i tiden — på samma gång som jag dock redan i den debatten förklarade att en bro borde komma till stånd även vid Bergnäset. En landsvägsbro av största betydelse och ett nyttigt komplement även till den av utskottet förordade militärbron. I tidningen sades det på så många spalter, att Lindhagen aldrig befattar sig med det meniga folkets angelägenheter; han intresserar sig endast för ett kinesbarn, men inte för svenska folket!

Detta kallas för pressens yttrandefrihet, som anses vara en helig sak. Jag har motionerat om pressens reformering, och jag kommer också i fortsättningen att göra det, även utanför riksdagen. *Den striden måste föras till sista man, till sista blodsdroppen och sista öret.*

Kommunikationsministern har i dag icke svarat något på min fråga, om han ej, sedan broläget vid Gäddvik skall *först* byggas i anslutning till ministerns mening, i fortsättningen intresserar sig något även för en bro *likaledes* vid Bergnäset. Den kan ju finansieras endast med kostnaden för ett hopplöst bombflygplan.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 172, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts propositioner nr 62, angående bidrag till uppförande av brandtorn m. m., och nr 63, angående anslag till skifferoljeverk, m. m.

Berörda kungl. propositioner, som härefter föredrogos var för sig, hänvisades till andra särskilda utskottet.

Föredrogos ånyo andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av bostäder för viss personal vid Skaraborgs flygflottilj;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till stödjande av linodlingen m. m.;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av vattenrätt i Ren- och Degerforsarna i Vindelälven; samt

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till anskaffande av gengasaggregat för vissa statens sinnessjukhus tillhöriga motorfordon m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av tredje särskilda utskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes andra särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av bostäder för viss personal vid Skaraborgs flygflottilj;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till stödjande av linodlingen m. m.;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv av vattenrätt i Ren- och Degerforsarna i Vindelälven; samt

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till anskaffande av gengasaggregat för vissa statens sinnessjukhus tillhöriga motorfordon m. m.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 66, att utskottets hemställan i utlåtande nr 49, vidkommande förslaget nr 67, att utskottets hemställanden i utlåtande nr 50, rörande förslaget nr 69, att utskottets hemställanden i utlåtande nr 51 samt angående förslaget nr 70, att utskottets hemställan i utlåtande nr 52 bifölles även av andra kammaren.

Anmäldes och godkändes andra särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 68, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av vissa sjöar inom Indalsälvens regleringsområde.

Anmäldes tredje särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 71, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställanden i utlåtande nr 18 bifölles även av andra kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.25 f. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 23 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 65, angående reglering av vissa arvoden m. m.; och

nr 66, angående kristillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att andra särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts nu avlämnade propositioner nr 65, angående reglering av vissa arvoden m. m., och nr 66, angående kristillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl., ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att förena sig med första kammaren i detta beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nyss avlämnade propositioner nr 65 och 66 blevo desamma på begäran bordlagda.

Avgåvos och hänvisades till andra särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 26, av herr *Lindhagen*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till flottans ersättningsbyggnad; samt

nr 27, av herrar *Brandt* och *Svedberg*, i samma ämne.

Anhållan att
få framställa
interpellation
ang. vissa
statliga kris-
organs sam-
mansättning
m. m.

Ordet lämnades på begäran till herr **Linderot**, som yttrade: Herr talman! På grund av de svårigheter kriget i Europa medfört för Sverige har staten utbyggt en särskild, mycket omfattande apparat för handläggning av genom kriget aktualiserade angelägenheter. Principerna för krisorganens sammansättning ha fastställts av regeringen utan att riksdagen inverkat därpå. Utan att ifrågasätta regeringens rättigheter härvidlag synes det mig dock som om vissa händelser och förhållanden motivera en redogörelse från regeringen inför riksdagen om dess hittillsvarande dispositioner, samtidigt som man kan ifrågasätta huruvida icke vissa förändringar äro nödvändiga. Dessa krisorgan, i vart fall de för folkförsörjningen viktigaste, synas nämligen alltmera få karaktären av en personalunion mellan å ena sidan de största företagen och företagar-sammanslutningarna, och staten å andra sidan. Dessa krisorgans dispositioner i vissa frågor ha uppväckt mer eller mindre berättigat missnöje bland folket. Om man bland alla statliga krisorgan bara studerar sammansättningen

Anhållan att få framställa interpellation ang. vissa statliga krisorganens sammansättning m. m. (Forts.)

av de fem centrala organ som sortera under folkhushållningsdepartementet, nämligen industrikommissionen, livsmedelskommissionen, priskontrollnämnden, bränslekommissionen och handelskommissionen, får man det bestämda intrycket att de större industriföretagen ha representerats med direktörer, disponenter, ingenjörer eller förvaltare i dessa krisorgan, under det att de stora befolknings-skikt som utgöras av arbetare, husmödrar, lägre tjänstemän, småföretagare, lantarbetare och småbönder praktiskt taget äro orepresenterade i dessa avgörande statliga krisorgan. Detta framgår klart om man sammanställer de yrken och titlar som återfinnas i personförteckningarna i ovanstående fem kommissioner.

Dessa utgöra: 70 direktörer, överdirektörer och generaldirektörer, 15 disponenter och förvaltare, 31 ingenjörer, 8 överstar, majorer, kaptener och friherar, 11 professorer, 6 hovrättsfiskaler, hovrättsassessorer, hovrättsråd och kommerseråd, 3 docenter, 2 godsägare, 5 jägmästare, 4 doktorer, 6 fruar och frök-nar, 1 vardera av redaktör, handlande, landshövding, hemmansägare, affärs-chef, konsul, inspektris, inspektör, lektor, mantalsintendent, statsagronom, agronom, statskonsulent, målarmästare, byggmästare, jur. kand., assessor, kam-mer, byråchef, handelsråd och föreståndare, 5 riksdagsmän, 3 fackförbundsord-förande, 1 funktionär från L. O. samt 3 lantbrukare. Summa 194.

Dessa reglera priserna, ransonera livsmedlen och andra livsförnödenheter, besluta om statsbeslag på varor, utarbета dekret i fråga om produktion av förnödenheter o. s. v. Det är alltså dessa organ, som ha ansvaret för de åtgärder som vidtagits eller underlåtits i fråga om exempelvis sådana saker som smörproduktionen och regleringen av konsumtionen, margarintillverkningen och prispolitiken i samband med denna, regleringen av tillverkningen av gengas-aggregat, åtgärderna i fråga om bränsleproblemet, kort sagt alla de åtgärder som så livligt diskuterats och kritiserats.

Jag betvivlar inte att de personer som placerats i de statliga krisorganen gemensamt representera en betydande erfarenhet och skicklighet i såväl ad-ministrativa som andra frågor, men kommissionernas ovan påtalade samman-sättning (frånvaron av representanter för de fattigare konsumentgrupperna) medför säkerligen ökade svårigheter för dessa kommissioner att praktiskt och för folkets flertal ändamålsenligt, rättvist och psykologiskt riktigt handlägga de olika frågor kommissionerna ha att lösa.

Det är ingen anledning förneka att många av de förelagda uppgifterna äro svåra, att misstag kan begås och att vissa misstag äro svåra att undvika. Men å andra sidan framstår en rad diskuterade åtgärder mera som led i en bestämd politik, som riktar sig mot det arbetande folket, en politik som tillgodoser vissa kapitalistiska intressen. När exempelvis riksbankens konsumtionsprisindex sedan krigsutbrottet visar en stegring med runt 20 procent, måste man fråga sig vilken uppgift som den s. k. priskontrollnämnden egentligen har. Den borde, åtminstone enligt vanlig uppfattning, ställa som en uppgift att förhindra pris-stegringarna.

Å andra sidan te sig vissa åtgärder som rena inkompetensförklaringar. När fläskkorten infördes gjordes exempelvis ingen skillnad på ransoneringen av be-nigt och benfritt fläsk. När brödkorten infördes hade man ännu all anledning antaga att landet hade mycket goda reserver av brödsäd, och vi skulle natur-ligtvis haft detta, därest vederbörande varit tillräckligt förutseende i god tid. När margarinet åter släpptes ut i marknaden var detta uppenbarligen alldeles för sent. Fastställandet av priset, den höga accisen som medförde en alltför ringa prisskillnad mellan smör och margarin, skärpte direkt svårigheterna. Ex-porten av smör ända in i oktober månad, ty att export av smör till Finland ägde

Anhållan att få framställa interpellation ang. vissa statliga krisorganans sammansättning m. m. (Forts.)

rum vid denna tid får väl nu anses fastslaget, måste te sig som nonchalans mot de svenska konsumenterna med hänsyn till smörbristen inom landet. Detta är bara några exempel, men tillräckliga för att motivera en sammanfattande redogörelse från regeringens sida över företagna åtgärder. De motivera också enligt min uppfattning en grundlig förändring av krisorganans arbete och sammansättning.

Vore det inte lämpligt att exempelvis i livsmedelskommissionens råd placera ett antal husmödrar från fattiga och barnrika arbetarfamiljer? Samma linje kunde följas vid andra kommissioner, så att exempelvis industrikommissionen kunde tillgodogöra sig industriarbetarnas synpunkter på ett mera direkt sätt.

Med hänvisning till vad ovan sagts anhåller jag om kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få framställa följande spörsmål:

Anser icke regeringen, med hänsyn till de erfarenheter som vunnits, en förändrad sammansättning av och ändrade arbetsmetoder i vissa för folkförsörjningen synnerligen viktiga statliga krisorgan vara behövlig?

Förbereder regeringen några åtgärder för att tillförsäkra de stora konsumentmassorna ett mera direkt inflytande på de statliga krisåtgärderna?

Denna anhållan blev på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades

första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av ett parti konfektionsartiklar; och

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till anläggningsskapital för nya sulfitspritfabriker;

andra särskilda utskottets utlåtande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för ytterligare anskaffning av artillerimateriel m. m., för modernisering av Stockholms örlogsvarv och till vissa för flygvapnet avsedda anläggningar; samt

tredje särskilda utskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.12 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.